

มายาคติความเป็นสุภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ*
 The Myth of Gentlemen in *Suphaphurut Juthathep*,
 the Thai Television Series

นันท์พัชร ภูมิธรรมรัตน์**

Nanphatchaon Phumithammarat

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษามายาคติความเป็นสุภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ ด้วยการประยุกต์แนวคิดมายาคติของโรแลนด์ บาร์ตส์ ร่วมกับการศึกษานิยามความเป็นสุภาพบุรุษในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นข้อสนับสนุนให้เห็นมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพถ่ายทอดมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษภายในเรื่องอย่างเป็นระบบและให้ความสำคัญแก่ตัวละครชายอย่างชัดเจนว่า สุภาพบุรุษต้องมีความสมบูรณ์แบบ เป็นผู้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม ให้เกียรติสุภาพสตรีและบุคคลอื่น มีความรู้ความสามารถในอาชีพของตนเองอย่างดี รวมทั้งประกอบอาชีพอย่างเต็มกำลังความสามารถและเป็นคนรักเดียวใจเดียว ส่วนนิยามความเป็นสุภาพบุรุษในแต่ละยุคสมัยแสดงให้เห็นว่า มายาคติความเป็นสุภาพบุรุษมีความเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: มายาคติ; สุภาพบุรุษ; ละครโทรทัศน์ไทย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพสะท้อนมายาคติชนชั้นในเนื้อเรื่องละครโทรทัศน์ไทยชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ” โดยมี อาจารย์ ดร.ศรพราหมณ์ วรอุไร เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์นฤมล ธีรวัฒน์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.

** นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ติดต่อได้ที่: np.phumit2533@gmail.com.

Abstract

This study aimed to analyze the myth of gentlemen in Thai drama *Suphaphurut Juthathep* series by applying Roland Barthes' Mythologies and the definition of gentlemen in each period to elucidate the illusion of gentlemen that appeared in Thailand. The study found that Thai Drama, *Suphaphurut Juthathep* series represented the myth of gentlemen in a systematic way. It conveyed the gentlemen images of perfection, good behavior, integrity, respecting ladies and others, having good education, being professional genius and doing the best of their job, and being monogamous. Furthermore, the myth of gentlemen were changed through social and cultural context of each developing period.

Keywords: myth; gentlemen; Thai television series

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สุภาพบุรุษ” ย่อมจะเป็นที่รับรู้ว่ามีความหมายเกี่ยวข้องกับผู้ชายที่มีความประพฤติดี มีคุณธรรมและมีจิตใจดี ให้เกียรติผู้อื่น พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า สุภาพบุรุษ หมายถึง “ชายที่มีกิริยาจาเรียบร้อย รู้กาลเทศะและมีคุณธรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1245) ซึ่งความเป็นสุภาพบุรุษถือเป็นลักษณะความเป็นชายอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ผู้ชายจะมีลักษณะที่แตกต่างจากความเป็นชายแบบเก่า คือ จะมีการให้เกียรติผู้อื่นและผู้หญิงเป็นสำคัญ โดยไม่ได้ยกตัวเองให้มีอำนาจเหนือผู้หญิงอย่างลักษณะความเป็นชายแบบเก่าที่กดขี่ผู้หญิงให้อยู่ได้อำนาจของตน โดยลักษณะความเป็นชายแบบสุภาพบุรุษนี้ถือเป็นมายาคติชุดหนึ่งที่มีการเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และการประกอบสร้างความหมายของสุภาพบุรุษก็เป็นความหมายที่เกิดจากสังคมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เพียงความหมายเบื้องต้นที่เกิดจากความแตกต่างทางกายภาพแต่อย่างใด

ละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฬาฯ เป็นละครโทรทัศน์ที่มีการกล่าวถึงและนำเสนอภาพความเป็นสุภาพบุรุษไว้อย่างชัดเจน โดยเป็นละครที่ดัดแปลงจากนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจุฬาฯ ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำในเครือสภาพรบุ๊คส์ โดยกลุ่มนักเขียน 5 คน คือ ฌานรา ร่มแก้ว แก้วแต้ม ชอนกลั่นและพรรณรัฐ และดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์โดยสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 โดยผู้จัดละคร 5 คน คือ ยศสินี ณ นคร สมจริง ศรีสุภาพ ธิติมา สังขพิทักษ์ ธัญญา วชิรบรรจงและฉัตรชัย เปล่งพานิช ออกอากาศครั้งแรกใน พ.ศ.2556 เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ 43 ปี ไทยทีวีสีช่อง 3 และได้ถูกนำกลับมาออกอากาศซ้ำอีกครั้งใน พ.ศ.2558 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการประกอบสร้างความหมายของคำว่าสุภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ที่ถูกทำเป็นดวีตีสชุดโดยสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ละครโทรทัศน์ชุดนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในราว พ.ศ.2500 เป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับหม่อมราชวงศ์ในราชสกุลจุฬาฯ 5 คนที่ถูกหม่อมเจ้าวิชชากรผู้เป็นบิดาจำกัดสิทธิในการเลือกคู่ครองให้ต้องแต่งงานกับผู้หญิงจากราชสกุลเทวพรหมเพื่อตอบแทนบุญคุณที่หม่อมราชวงศ์เทวพันธ์เทวพรหมได้ช่วยชีวิตหม่อมเจ้าวิชชากรไว้ แต่คุณชายทั้ง 5 ไม่เห็นด้วยกับการคลุมถุงชนจึงเลือกความรักต่างชนชั้นที่มาจากความต้องการของตนเองในที่สุด

เหตุผลที่ผู้วิจัยนำละครโทรทัศน์ชุดนี้มาศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฬาฯ แสดงให้เห็นภาพความสมบูรณ์แบบของตัวละครพระเอกที่กระทบสายตาและความรู้สึกของผู้ชม และกลายเป็นความนิยมในสังคม ซึ่งถ้าได้ศึกษาอย่างพินิจพิเคราะห์ให้ถ่องแท้จะเห็นว่าท่ามกลางปรากฏการณ์ของคุณชายจุฬาฯ ที่ได้รับความนิยมจากคนในสังคมนั้น แท้จริงภายใต้ภาพความเป็นสุภาพบุรุษมีชุดความคิดและความสัมพันธ์เชิงอำนาจชุดต่างๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะหว่างชายและหญิงที่ถูกถ่ายทอดอย่างเป็นธรรมชาติและแนบเนียนโดยอาศัยความคุ้นเคยของคนในสังคมและความบันเทิง จึงทำให้ผู้ชมไม่ได้ใส่ใจถึงชุดความคิดและความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างๆ ที่ถูกถ่ายทอดโดยสื่อมวลชนและมองไม่เห็นความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศของชายและหญิงภายใต้ความเป็นสุภาพบุรุษของเหล่าคุณชาย สื่อมวลชนจึงถือเป็นกลุ่มสำคัญที่มีอำนาจและมีพลังในการนิยามความหมายให้กับภาพตัวละครชายภายในเรื่องจนกลายเป็นภาพฝันในความเป็นสุภาพบุรุษ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับมายาคติในละครโทรทัศน์และสื่ออื่นๆ ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์ของพรพิชชา บุญบรรจง (2554: 79) ศึกษามายาคติ “ความเป็นเมีย” จากเรื่องแม่นาก ซึ่งถูกประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และละครเวที จากการศึกษาพบว่ากระบวนการประกอบสร้างมายาคติเผยให้เห็นการถ่ายทอดอุดมคติและอคติของสังคมไทยเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงผู้ชายให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงามของสังคม มายาคติความเป็นเมียจากเรื่องแม่นากเป็นการตีกรอบวิถีปฏิบัติของผู้หญิงให้เป็นฝ่ายยอม (passive) และอยู่ใต้อำนาจของ “ผัว” เสมอไป ซึ่งเป็นไปตามระบอบปิตาธิปไตยที่ผู้ชายมีอำนาจสูงสุด นอกจากนี้ในบทความวิจัยทางนิเทศศาสตร์ของสมสุข หินวิมาน เรื่อง “วัฒนธรรมของชนชั้นกลางในละครโทรทัศน์” ในส่วนของหัวข้อ “มายาคติว่าด้วยชนชั้นล่าง: เมื่อมี ‘กลาง’ ก็ต้องมี ‘ล่าง’” ในละครโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่า “ภาพแห่งวัฒนธรรมชนชั้นล่างในละครโทรทัศน์คงเป็น ‘มายาคติ’ ที่ชนชั้นกลางเรียงร้อยรังสรรค์ขึ้นมา คำว่า ‘มายาคติ’ นี้อธิบายได้ว่า เป็นชุดความหมายบางอย่างที่สังคมสร้างขึ้นและรับรู้ รับทราบกันอย่างซ้ำๆ หรือผ่านกระบวนการผลิตซ้ำ (reproduction) มาเป็นเวลานาน จนในที่สุดความหมายดังกล่าวก็จะถูกเชื่อและทักท้วงกันว่าจริงในระดับหนึ่ง...” (สมสุข หินวิมาน, 2558: 188)

บทความนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษามายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ชุด *สุภาพบุรุษจุฑาเทพ* ร่วมกับนิยามความเป็นสุภาพบุรุษที่สำคัญ คือ นิยามความเป็นสุภาพบุรุษในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นิยามสุภาพบุรุษของศรีบูรพา ตลอดจนนิยามความเป็นสุภาพบุรุษของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ร่วมสมัยและได้ชื่อว่าเป็นต้นแบบของสุภาพบุรุษจุฑาเทพ เนื่องจากท่านได้รับเชิญให้เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่นักแสดงที่รับบทบาทเป็นคุณชายทั้ง 5 คนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกราชสกุล นอกจากนี้หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุลได้เขียนหนังสือ *เรื่องเล่าจากวังวรดิศ* ในบทที่ 3 เรื่องบุคคลผู้เป็นต้นแบบของสุภาพบุรุษจุฑาเทพ ซึ่งมีการกล่าวถึงนิยามของการเป็นสุภาพบุรุษรวมทั้งการกล่าวถึงตัวท่านในฐานะครูผู้ให้ข้อมูลแก่นักแสดงเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกราชสกุลด้วย

จากการศึกษานิยามความเป็นสุภาพบุรุษตามที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่มีการถ่ายทอดและไหลเวียนอยู่ในสังคม และแสดงให้เห็นถึงความเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงของมายาคติที่เกิดจากการนิยามความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งตัวละครชายในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพถือเป็นตัวแทนลักษณะของความเป็นสุภาพบุรุษในความเป็นจริงช่วงหนึ่งที่มีการถ่ายทอดและเป็นที่รับรู้ในสังคมตามยุคสมัย รวมทั้งมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่มีการถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ชุดนี้ก็ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของสังคมที่เรียกร้องถึงความเป็นสุภาพบุรุษที่ขาดหายไปในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 คุณชายทั้ง 5 คนแห่งราชสกุลจุฑาเทพ
ที่มา: <http://www.manager.co.th/entertainment>

แนวคิดมายาคติของโรลองด์ บาร์ตส์กับนิยามความเป็นสุภาพบุรุษ

ในการศึกษามายาคติความเป็นสุภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมายาคติของโรลองด์ บาร์ตส์ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษามายาคติขั้นต้นเกี่ยวกับความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกถ่ายทอดอยู่ภายในเรื่องสู่สังคมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยบาร์ตส์ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการแต่งหนังสือมายาคติไว้ว่า

The starting point of these reflections was usually a feeling of impatience at the sight of the 'naturalness' with which newspapers, art and common sense constantly dress

up a reality which, even though it is the one we live in, in undoubtedly determined by history.

(Barthes, 1972: II)

บาร์ตส์แสดงให้เห็นว่าเขารู้สึกหมดความอดทนกับความเป็นธรรมชาติที่คนในสังคมให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ เช่น ในหนังสือพิมพ์ งานศิลปะ หรือในความรู้สึกของคนโดยทั่วไป เพราะแม้ทุกสิ่งทุกอย่างจะอยู่รอบตัวเรา แต่บาร์ตส์มองว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีที่มาจากประวัติศาสตร์ ซึ่งการทำความเข้าใจในมายาคติชุดต่างๆ ที่ไหลเวียนในสังคมสามารถทำได้โดยใช้กระบวนการทางสัญวิทยา เพื่อหาความหมายเบื้องหลังประโยชน์ใช้สอยหรือความหมายเบื้องต้น ซึ่งเป็นที่อยู่ของมายาคติและถือเป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่มีการรับรู้และถ่ายทอดอยู่ในสังคม โดยมีคำกล่าวของนพพร ประชากุลที่ได้กล่าวถึงมายาคติไว้ว่า

มายาคติ (myth) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวให้ถึงที่สุดได้ว่า เป็นกระบวนการของการลวงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่ามายาคติเป็นการโกหกหลอกลวงแบบป็นน้ำเป็นตัวหรือการโฆษณาชวนเชื่อบิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้นทุกอย่างปรากฏต่อหน้าเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม

(นพพร ประชากุล, 2555: 4)

จากความหมายข้างต้นของนพพร ประชากุลจะแสดงให้เห็นว่า มายาคติไม่ได้ปกปิดสิ่งใดต่อการรับรู้ไว้ ทุกสิ่งกลับปรากฏต่อหน้าผู้รับสาร แต่ผู้รับสารมักจะมีอคติคุ้นเคยกับสิ่งนั้นๆ รวมทั้งความหมายระดับพื้นผิวจึงทำให้ไม่ทันสังเกตถึงชุดความคิดที่ซ่อนอยู่ ซึ่งเป็นความหมายที่สองที่จะเป็นที่อยู่ของมายาคติ โดยความเป็นสุภาพบุรุษถือเป็นมายาคติชุดหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นชายแบบอุดมคติ สังคมมีความคาดหวังความเป็นชายในลักษณะนี้ และการถ่ายทอดมายาคติความเป็น

สุภาพบุรุษผ่านละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฬาฯ ทำให้เห็นว่า ผู้สร้างมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการใช้กลวิธีต่างๆ สร้างตัวละคร ในที่นี้ก็คือการสร้างตัวละครให้มีลักษณะคู่ตรงข้ามกัน รวมทั้งยังลดทอนความเป็นชนชั้นสูงเพื่อให้เข้าถึงง่ายมากขึ้น จึงส่งผลให้ผู้รับสารมีการตัดสินใจประเมินค่าและเลือกข้างตัวละคร ตัวละครจึงกลายเป็นภาพแทนของความเป็นชายที่มีทั้งดีและไม่ดี ยอมรับได้หรือไม่ได้ในแต่ละสังคม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดมายาคติถือเป็นแนวคิดที่เหมาะสมในการศึกษาความเป็นสุภาพบุรุษในบริบทไทย เพราะจะทำให้สามารถเข้าถึงความหมายของสุภาพบุรุษที่เกิดจากการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมผ่านละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นประติมากรรมทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง โดยการนำแนวคิดมายาคติมาศึกษาถือเป็นการรื้อสร้างความหมายและการรับรู้ของคนต่อภาพความเป็นสุภาพบุรุษที่มีมาก่อนหน้า และทำให้เห็นถึงอำนาจและชุดความคิดเบื้องหลังที่อยู่ในระดับการตีความภายในบริบทวัฒนธรรมที่มีการสื่อสารและผลิตความหมาย ซึ่งกลายเป็นมายาคติที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม เพื่อทำให้เกิดการรู้เท่าทันในปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ในภายภาคหน้าต่อไป

นอกจากนี้ในการศึกษามายาคติความเป็นสุภาพบุรุษ ผู้วิจัยเลือกศึกษานิยามความเป็นสุภาพบุรุษที่มีความแตกต่างไปตามยุคสมัย และแสดงให้เห็นถึงการนิยามความหมายจากการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม 3 นิยามด้วยกัน คือความเป็นสุภาพบุรุษในสมัยรัชกาลที่ 6 ถือว่าเป็นความเป็นชายแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาในประเทศอังกฤษและได้รับอิทธิพลจากสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียนที่มีความกล้าหาญเป็นชายชาตินักรบ มีความเคร่งขรึม และมีความจงรักภักดีต่อชาติ รวมทั้งมีความอ่อนโยนและเสียสละ ตามข้อมูลที่ว่า “การที่ทรงได้รับการฝึกอย่างสุภาพบุรุษชายชาติทหารนี้ ทำให้พระองค์ทรงตระหนักถึงความเป็นสุภาพบุรุษในสังคมอังกฤษยุควิคตอเรียนที่หล่อหลอมให้สุภาพบุรุษมีลักษณะที่เข้มแข็ง กล้าหาญตามแบบอย่างของนักรบหรืออัศวินยุคกลางที่พร้อมจะพลีกายหรือต่อสู้อย่างสุดชีวิต” (สระโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 105) ซึ่งสิ่งสำคัญคือ ความเป็นสุภาพบุรุษในสมัยของพระองค์จะจำกัดอยู่ในชนชั้นสูงตั้งแต่องค์กษัตริย์ ราชสกุล และขุนนาง โดยนิยามความเป็นสุภาพบุรุษในรัชกาลที่ 6 จะมีความแตกต่างกับนิยามของศรีบูรพาในประเด็นชนชั้น

เป็นสำคัญ เพราะนิยามความเป็นสุภาพบุรุษของศรีบูรพาแสดงให้เห็นว่า ฐานันดรหรือชนชั้นเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะมีความเป็นสุภาพบุรุษ หากต้องมีคุณธรรมประการอื่นกำกับด้วย เช่น มีความเสียสละเพื่อผู้อื่นซึ่งถือเป็นหัวใจของความเป็นสุภาพบุรุษตามนิยามของศรีบูรพา

นิยามความเป็นสุภาพบุรุษของศรีบูรพาแสดงให้เห็นว่า สุภาพบุรุษ คือ คนที่เสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นสำคัญ เพราะการเสียสละคือบ่อเกิดของสิ่งต่างๆ และไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดก็สามารถเป็นสุภาพบุรุษได้ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทยุคสมัยเหตุการณ์ปฏิวัติ พ.ศ.2475 ที่มีการสนับสนุนการจัดแนวคิดเรื่องชนชั้นในสังคมไทย ซึ่งงานเขียนของศรีบูรพาหลายๆ เรื่องแสดงให้เห็นถึงการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตของคนในชนชั้นอื่นๆ และคนที่มีคุณธรรมก็จะประสบความสำเร็จในที่สุด นอกจากนี้ยังมีนิยามความเป็นสุภาพบุรุษที่สำคัญ คือนิยามของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล จากหนังสือเรื่องเล่าจากวังวรดิศ โดยมีการกล่าวถึงนิยามความเป็นสุภาพบุรุษไว้ดังนี้

“ใครก็ตามที่ให้เกียรติผู้อื่น ให้เกียรติสุภาพสตรีด้วยความซื่อตรง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่โกหกหลอกลวงคน นอกเหนือจากนั้นคือความกตัญญู ความเคารพในบุพการีและครอบครัว เกิดมาทั้งที่ไม่ให้เสียชาติเกิด จะทำอะไรก็ตามต้องคิดถึงเรื่องนี้เสมอ เพราะหากไม่ได้คิดเรื่องเหล่านี้แล้ว ชีวิตอาจมีความผิดพลาดได้ สุดท้ายก็จะกลายเป็นความล้มเหลว” (ปนัดดา ดิศกุล, 2558: 161)

นิยามของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุลคล้ายคลึงกับกับของศรีบูรพาในเรื่องชนชั้น ที่ว่าทุกคนสามารถเป็นสุภาพบุรุษได้ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด แต่นิยามของหม่อมหลวงปนัดดาจะครอบคลุมในคุณสมบัติที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมและมีความชัดเจนว่าต้องให้เกียรติผู้อื่นรวมทั้งผู้หญิงด้วย มีความซื่อตรง และความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญซึ่งจะเป็นคุณสมบัติเริ่มต้นของการกระทำที่ดีต่อไป และจากนิยามความเป็นสุภาพบุรุษในความเปลี่ยนแปลงของเวลาในยุคสมัยต่างๆ นี้ แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลของมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษ ซึ่งเป็นความหมายที่แตกต่างกันตามบริบทสังคมวัฒนธรรม ชนชั้นและฐานันดรอันเคยเป็นคุณสมบัติหรือ

ข้อกำหนดของสภาพบุรุษถูกลดทอนลงไปเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม แต่ก็ยังคงมีพลัง
สะสมในฐานะมายาคติที่ครอบงำผู้คนในสังคม

มายาคติความเป็นสภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ชุดสภาพบุรุษจุฑาเทพ

ละครโทรทัศน์ชุดสภาพบุรุษจุฑาเทพแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของตัวละครชาย
ในสองยุค คือ ตัวละครที่อยู่ในยุคเก่า คือรุ่นของหม่อมเจ้าวิชชากรและบุคคลที่มีอายุ
ใกล้เคียงกัน เช่น หม่อมราชวงศ์เทวพันธ์ พระองค์เจ้าฉัตรอรุณและหม่อมเจ้าภาณุ
ทัศนัย รวมถึงนายพลพินิจที่อยู่ในชนชั้นปกครอง ฯลฯ และตัวละครชายที่มีลักษณะ
ความเป็นสมัยใหม่ คือ คุณชายทั้ง 5 คน หรือตัวละครอื่นในชนชั้นกลางจำนวนหนึ่ง
ที่มีอายุใกล้เคียงกัน โดยจะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของตัวละครชายตามความ
เป็นชายแบบเก่าและการดำเนินชีวิตตามแบบความเป็นสภาพบุรุษยุคใหม่ของตัวละคร
ต่างๆ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สนับสนุน
มายาคติความเป็นสภาพบุรุษ ดังนี้

1. ปิตาธิปไตยกับความเป็นสภาพบุรุษ

ระบอบปิตาธิปไตย (patriarchy) ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการควบคุมสังคม
โดยเฉพาะในเรื่องของการกระทำของชายและหญิงในสังคมไทย อาจกล่าวได้ว่า
ระบอบปิตาธิปไตยก็คือ “กฎเกณฑ์ของพ่อ” ซึ่งถือเป็นมายาคติชุดหนึ่งที่มีการผ่อนปรน
ความเข้มงวดจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยเป็นการเปลี่ยนผ่านไปตามยุคสมัย ซึ่งปิตาธิปไตย
แต่เดิมนั้นเป็นลักษณะความเป็นชายแบบเก่าที่ผู้ชายจะมีความเป็นผู้นำและมีอำนาจ
เหนือผู้หญิงในทุกด้าน แต่มาในยุคปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีการเปิด
พื้นที่ให้ผู้หญิงมากขึ้น รวมทั้งมีการสนับสนุนในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในด้าน
ต่างๆ แต่ก็ยังไม่สามารถลบล้างแนวคิดปิตาธิปไตยในสังคมได้ทั้งหมด ซึ่งเรา
สามารถพบเห็นแนวคิดของระบอบปิตาธิปไตยที่แฝงอยู่ในปรากฏการณ์ทางสังคม
และประติสฐภณทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น วรรณกรรม ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์
และแม้ละครโทรทัศน์ชุดนี้จะสร้างภาพความเป็นสภาพบุรุษของตัวละครเอกที่กระตือรือร้น
จิตใจของผู้ชมด้วยคุณสมบัติและความดีงามต่างๆ จนเมื่อดูผิวเผินเสมือนว่ามีความ
เท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง แต่ถ้าผู้ชมได้ชมอย่างพิถีพิถันจะพบว่า

รับทราบ ว่า ภายใต้ลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของเหล่าคุณชายที่ได้ชื่อว่าเป็นสุภาพบุรุษจุฑาเทพก็ล้วนแล้วแต่ยังคงแนวคิดปิตาธิปไตยอยู่ แต่เนื่องจากตัวละครเอกได้ชื่อว่าเป็นสุภาพบุรุษจึงทำให้ความเป็นปิตาธิปไตยถูกกลบด้วยคุณลักษณะที่ดีงามของตัวละครเอก รวมทั้งกลวิธีทางวรรณกรรมในการสร้างตัวละครหญิงให้ด้อยกว่าตัวละครชายและต้องได้รับการปกป้องดูแลโดยตัวละครชายก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความชอบธรรมที่ตัวละครหญิงต้องได้รับการดูแลโดยสุภาพบุรุษ หรือต้องได้รับการชี้แนะและอบรมสั่งสอนจากสุภาพบุรุษ เช่นเดียวกับผู้หญิงในสังคมที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการกระทำต่าง ๆ จากผู้ชาย

ในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพมีตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนในกรณีนี้ เช่น คุณชายพุฒิภัทรเป็นศัลยแพทย์ที่มีความรู้ความสามารถอย่างมากและเป็นที่ยอมรับ ในขณะที่ตัวหม่อมหลวงมารดีและผู้หญิงอีกจำนวนหนึ่งเป็นนางพยาบาลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแพทย์ และเมื่อทำสิ่งใดไม่เหมาะสมตามจรรยาบรรณของพยาบาลก็จะได้รับการตักเตือนจากแพทย์ที่เป็นผู้ชายเสมอ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้มักจะเห็นได้ทั่วไปในละครโทรทัศน์เรื่องอื่นๆ เช่นกัน โดยแพทย์มักจะเป็นผู้ชายและนางพยาบาลมักจะเป็นอาชีพของผู้หญิง หรือ กรองแก้วที่มาประกวดนางสาวศรีสยามและเพียงขวัญที่เป็นนักแสดง ทั้งสองอาชีพนี้ก็ถือว่าเป็นอาชีพที่อยู่ในสถานะความเป็นรองผู้ชายด้วยกันทั้งสิ้น

สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ถือเป็นสถาบันสื่อหลักสถาบันหนึ่งที่ผลิตซ้ำอำนาจดังกล่าวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด กรณีที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่งคือละคร *อุ้มรัก* ที่ออกอากาศเมื่อ พ.ศ.2549 และมีกระแสดอรับอย่างกว้างขวาง *อุ้มรัก* เล่าถึงวิถีชีวิตของตัวละครหญิงจำนวนหนึ่งที่มีความต้องการที่จะมีลูกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของครอบครัว โดยถือเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ของวิถีชีวิตลูกผู้หญิงซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของระบบปิตาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เพราะ “บทบาทของ ‘เมีย’ และ ‘แม่’ ที่ละครเสนอว่า ทั้งสองสิ่งนี้เป็นหนทางสำคัญที่ผู้หญิงทั้งหลายจะได้เติมเต็มความเป็นผู้หญิงของตน กล่าวคือ ละครชวนเชื่อว่าหากเกิดเป็นหญิงแล้วไม่ได้เป็นเมียหรือเป็นแม่ก็อาจไม่คุ้มกับที่ได้เกิดมาชีวิตหนึ่ง” (นัทธนัย ประสานนาม, 2551:

นอกจากนี้ละครโทรทัศน์ชุดนี้ก็แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงต้องมีคุณสมบัติของความเป็นแม่ศรีเรือนเพื่อดูแลสามีหลังจากแต่งงานได้อย่างดี จึงจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งตัวละครหญิงทุกตัวที่จะมาเป็นสะใภ้จากเทพต้องผ่านการขัดเกลาและฝึกปรือในการเป็นแม่บ้านและเป็นกุลสตรีจากคุณย่าอ่อนทั้งสิ้น เพื่อที่จะทำให้ตนเองมีคุณค่าที่คู่ควรกับคุณชายในราชสกุลจุฬาเทพ และมีความเพียบพร้อมที่จะทำหน้าที่ภรรยาอย่างสมบูรณ์แบบเพื่อดูแลสามี โดยมีตัวอย่างคำกล่าวของหม่อมยาเอียดที่ได้กล่าวกับสร้อยไว้ว่า “ถ้าเธอเป็นแม่ศรีเรือนของสามีไม่ได้ ฉันจะถือว่าการแต่งงานของเธอกับชายเล็กไม่เคยเกิดขึ้น” (พงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง, 2556: ตีไว้ดี)

ในส่วนของวิถีชีวิตของตัวละครชายนั้น ในละครโทรทัศน์ชุด**สุภาพบุรุษจุฬาเทพ** ด้านหนึ่งละครแสดงให้เห็นตัวละครในสังคมชนชั้นสูงที่ยึดโยงอยู่กับระบอบปิตาธิปไตยตามยุคสมัยเก่าอย่างชัดเจน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ยังมีตัวละครชนชั้นสูงรุ่นใหม่ที่มีการปฏิบัติตนที่แตกต่างจากมายุคเดิม ดังตัวอย่างจากการเปรียบเทียบตัวละครหม่อมเจ้าภาณุทัตศุภและหม่อมราชวงศ์ปวรจุ

หม่อมเจ้าภาณุทัตศุภหรือท่านชายทัตศุภเป็นตัวละครที่มีชาติกำเนิดอยู่ในชนชั้นสูง และได้รับการยอมรับและชื่นชมจากคนรอบข้างในเรื่องของรูปร่างหน้าตาชาติกำเนิด รวมทั้งอาชีพ แต่การกระทำและลักษณะนิสัยของท่านชายทัตศุภโดยแท้จริงนั้นไม่ได้เป็นเช่นเดียวกับความสมบูรณ์แบบที่คนในสังคมชื่นชม เช่นในด้านการทำงาน ท่านชายทัตศุภจะปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมเสมอ เช่น ดื่มสุราและแสดงอารมณ์ฉุนเฉียวในที่ทำงาน หรือคบผู้หญิงหลายคนอย่างเปิดเผยและพามาที่ทำงานแม้จะมีหม่อมเจ้าหญิงวรรณรสาหรือท่านหญิงรสาเป็นคู่หมั้นอยู่แล้ว หรือในเรื่องการแสดงอำนาจต่อผู้หญิง เช่น ใช้อำนาจบังคับและพาตัวท่านหญิงกลั้มมาประเทศไทย หรือว่ากล่าวให้ร้ายหนูเอื้อยหนูอ้ายเมื่อรู้ว่าเป็นคนพาท่านหญิงมาสวีตเซอร์แลนด์ ซึ่งการกระทำของท่านชายทัตศุภนั้นอยู่ตรงข้ามกับคุณชายปวรจุอย่างชัดเจนจึงเท่ากับทำให้ภาพความเป็นสุภาพบุรุษของคุณชายปวรจุมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น

หม่อมราชวงศ์ปวรจุหรือคุณชายปวรจุ เป็นลูกคนที่สองที่เกิดจากหม่อมช้องนางซึ่งเป็นนางต้นห้องของหม่อมราชวงศ์อุบลวรรณ ภรรยาเอกของหม่อมเจ้าวิชชากร จุฬาเทพผู้เป็นบิดา เมื่อคุณชายปวรจุเกิดมานั้นถูกคุณย่าอ่อนที่มักจะถูกถือ

ยศศักดิ์ตั้งแง่รังเกียจ เพราะคุณชายเป็นเพียงลูกนางذنห่อง รวมทั้งถูกคนในสังคม
ติฉินนินทาถึงความต่ำต้อยกว่าพี่น้องในเรื่องชาติกำเนิด แต่คุณชายปวรจุก็ไม่เคย
เสียใจเพราะได้รับความรักจากหม่อมยาเอียดและพี่น้องรวมทั้งคนในวังมาตลอด
บุคลิกของคุณชายปวรจุจะเป็นคนที่รู้จักเจียมตนและถูกปลูกฝังจากมารดาให้ดูแล
ทุกคนในบ้านและให้ความช่วยเหลือทุกคน เมื่อคุณชายปวรจุสำเร็จการศึกษาจาก
ประเทศอังกฤษก็ได้กลับมารับราชการเป็นนักการทูตสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ
และได้ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถจนเป็นที่ประทับใจของผู้ใหญ่ในกระทรวง
และได้เลื่อนตำแหน่งย้ายไปประจำที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในที่สุด แสดงให้เห็นถึง
ความสำเร็จจากความพากเพียรทำงานด้วยตนเองและสร้างคุณค่าจากตนเอง และใน
เรื่องความรักนั้นคุณชายปวรจุก็มีความรักที่มาจากความต้องการของตนเอง รวมทั้ง
มีการยึดมั่นในระบบผัวเดียวเมียเดียวกับท่านหญิงวรรณสาเพียงคนเดียว และมีการ
ดำรงชีวิตในครอบครัวแบบพึ่งพาอาศัยกันและคุณชายก็ทำหน้าที่ดูแลภรรยาเป็น
อย่างดี ซึ่งมีความแตกต่างจากบรรทัดฐานการดำรงชีวิตครอบครัวในยุคสมัยนั้น

การประกอบสร้างความหมายของคำว่าสุภาพบุรุษในกรณีของคุณชายปวรจุ
นี้แสดงให้เห็นถึงการเปิดพื้นที่ความเป็นสุภาพบุรุษแก่ชนชั้นอื่น ไม่เฉพาะชนชั้นสูง
เท่านั้น จริงอยู่ที่คุณชายปวรจุมีฐานันดรศักดิ์คือเป็นชนชั้นสูง แต่ละครณาเสนอให้มี
ความต่ำต้อยกว่าพี่น้องคนอื่นจากการที่มีแม่เป็นนางذنห่อง รวมทั้งวิถีปฏิบัติต่าง ๆ
ของคุณชายปวรจุก็มีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานของชนชั้นกลาง นอกจากนี้
ความเป็นสุภาพบุรุษของคุณชายปวรจยังสะท้อนให้เห็นถึงการผ่อนปรนของปิตาธิปไตย
ที่ทำให้ภาพของคุณชายมีความเป็นแม่บ้านอยู่ในตัว สามารถทำงานบ้านทำอาหาร
และดูแลภรรยาได้อย่างดี ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ในยุคสมัยนั้นอาจมองได้ว่าไม่สมเป็น
ชายชาติตรี จึงทำให้คุณชายปวรจุมีฉายาว่า “คุณชายก้นครัว”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้คุณชายปวรจุถูกจัดอยู่ในกลุ่มพระเอกที่
มีความเป็นสุภาพบุรุษลักษณะใหม่ที่ให้เกียรติสุภาพสตรีและมีความสุภาพอ่อนโยน
ซึ่งล้วนเป็นคุณสมบัติที่ได้รับการยอมรับในความเป็นสุภาพบุรุษและส่งผลต่อการ
รับรู้ของผู้ชมตามนิยามของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุลที่อยู่ร่วมสมัยในปัจจุบันว่า
ความเป็นสุภาพบุรุษควรจะต้องให้เกียรติผู้หญิงเป็นสำคัญโดยไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่

ชนชั้นใดในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างจากนิยามความเป็นสุภาพบุรุษในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ให้ความสำคัญแก่ชนชั้นสูง โดยความเป็นชายตั้งแต่เดิมอย่างท่านชายทัศนผู้ชายจะวางอำนาจอยู่เหนือผู้หญิงเสมอ ซึ่งท่านชายทัศนถือเป็นตัวแทนของความเป็นชายตั้งแต่เดิมโดยเป็นคนที่มีความดีตระกูลสูง มีหน้าที่การงานที่ดี แต่วางอำนาจกับผู้หญิงตามระบอบปิตาธิปไตยดั้งเดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย คบผู้หญิงพร้อมกันครั้งละหลายคน มองผู้หญิงเป็นเสมือนเครื่องประดับและทรัพย์สินสมบัติของตน รวมทั้งมีการแสดงอารมณ์ต่อบุคคลอื่น ดูถูกบุคคลอื่นอย่างโจ่งแจ้ง และว่าร้ายผู้หญิงรวมทั้งใช้กำลังบังคับผู้หญิง ซึ่งเมื่อผู้ชมได้พิจารณาภาพของคุณชายปวรจุกับภาพของท่านชายทัศนอย่างพินิจพิเคราะห์มากขึ้นจะยิ่งทำให้ภาพความเป็นชายที่เป็นสุภาพบุรุษของคุณชายปวรจุที่เป็นดังภาพผืนนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้นและสามารถทำให้ผู้ชมเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น จึงเกิดการตัดสินคุณค่าและเลือกข้าง ภาพลักษณ์ท่านชายทัศนมีลักษณะของความเป็นชายที่ตรงข้ามกับคุณชายปวรจุอย่างชัดเจนเหมือนขาวกับดำ เพราะคุณชายปวรจุปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคม แต่ท่านชายทัศนจะปฏิบัติตนบกพร่อง ซึ่งละครโทรทัศน์เรื่องนี้ก็มีการชี้แนะและแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในการกระทำและตัวคุณชายปวรจุอย่างชัดเจน

ผู้สร้างอาจตั้งใจสร้างให้ตัวละครท่านชายทัศนที่เป็นคู่ตรงข้ามกับคุณชายปวรจุ โดยการยึดยึดลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ให้ท่านชายทัศนในฐานะตัวแทนของชนชั้นสูงและเป็นตัวแทนของคนรุ่นเก่าที่ไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษที่สอดคล้องกับกรอบความหมายในปัจจุบัน รวมทั้งทำให้ระบอบปิตาธิปไตยแบบเดิมที่เพศชายอยู่เหนือความชอบธรรมทั้งปวงต้องผ่นปรนและเปิดพื้นที่ให้เพศหญิงมากขึ้น นี่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของสื่อมวลชนในการประกอบสร้างความหมายใหม่ การตอกย้ำมายาคติ การชี้แนะและชวนเชื่อถึงมายาคติในด้านที่เหมาะสมกับผู้ชม ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนและนำมาซึ่งการตัดสินคุณค่าในที่สุด

2. ชนชั้น ครอบครัว และความเป็นสุภาพบุรุษ

ชนชั้นและชนบประจำชนชั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติของบุคคลย่อมแตกต่างกัน ซึ่งชนชั้นสูงจะถูกเลี้ยงดูและปลูกฝังมาให้อยู่ในกรอบจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ย่อมต้องคำนึงถึง

ความเหมาะสมและถูกต้องมาเป็นลำดับแรก และภายในละครโทรทัศน์เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชนชั้นและการเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความเป็นสุขภาพบุรุษของตัวละครเอก โดยคุณชายในราชสกุลจุฑาเทพ แม้จะไม่ได้เป็นราชสกุลระดับสูงแต่ก็ได้ถูกเลี้ยงดูและปลูกฝังค่านิยมและแนวปฏิบัติที่ผูกติดอยู่กับความเป็นชนชั้นสูง ซึ่งถือว่า คุณชายทั้ง 5 คนเป็นผู้สืบทอดความดีงามของราชสกุล โดยได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างดีจากหม่อมยาเอียดแทนท่านพ่อและหม่อมแม่มาตั้งแต่วัยเด็กจึงทำให้เป็นคนดี มีความกตัญญูและมีคุณธรรมซึ่งสามารถเห็นได้ถึงชีวิตของคุณชายทั้ง 5 คนที่มีความสมบูรณ์แบบและมีความเป็นสุขภาพบุรุษที่ยึดมั่นในหน้าที่ รักษาชาติ กตัญญู และให้เกียรติผู้อื่นโดยเฉพาะผู้หญิงเป็นสำคัญ รวมทั้งมีการถูกปลูกฝังจากผู้ใหญ่ว่าต้องรักษาสัญญาของบิดา โดยสิ่งเหล่านี้ถือเป็นมายาคติความเป็นสุขภาพบุรุษที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของชนชั้นและจารีตประเพณีที่มีการยึดถือและปฏิบัติ และเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดคุณธรรมและแนวปฏิบัติต่างๆ และทำให้มีการยึดถือและปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติเพราะได้รับการตัดสินใจและให้คุณค่าว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยมีคำกล่าวของหม่อมยาเอียดในตอนคุณชายรณพีร์เกี่ยวกับการรับผิดชอบสัญญาไว้ว่า “เป็นนายทหารเป็นหม่อมราชวงศ์ หน้าที่ต้องมาก่อนความรัก ความรับผิดชอบต้องมาก่อนความรู้สึกส่วนตัว ไม่อย่างนั้นอย่ามาเรียกตัวเองว่าสุขภาพบุรุษจุฑาเทพ” (ฉัตรชัย เปล่งพานิช, 2556) จากคำกล่าวของหม่อมยาเอียดจะแสดงให้เห็นว่า สำหรับชนชั้นสูงการเป็นสุขภาพบุรุษที่สมบูรณ์แบบนั้นการรักษาสัญญาย่อมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะแสดงให้เห็นสัจจะของวงศ์ตระกูลมากกว่าที่จะสนใจแต่ความรู้สึกส่วนตัวของตนเอง โดยคนรุ่นเก่าจะเห็นว่าสัจจะของตระกูลเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งต้องประพฤติตนอย่างเหมาะสมด้วยเกรงคำครหา สำหรับชนชั้นสูงในยุคเก่า การแต่งงานเป็นเพียงการรักษาสัญญา หรือเป็นเพียงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ การแต่งงานแบบคลุมถุงชนโดยอาศัยความเหมาะสมและการรักษาสัญญาถือเป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงจารีตประเพณีของความเป็นชนชั้นสูงที่ครอบงำวิถีชีวิตของคุณชายทั้ง 5 คนในราชสกุลจุฑาเทพ

ครอบครัวและการเลี้ยงดูมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างลักษณะความเป็นสุขภาพบุรุษ โดยภายในเรื่องนี้จะพบว่าคุณชายทั้ง 5 คนล้วนได้รับการอบรมสั่งสอนจากหม่อมยาเอียดและคุณย่าอ้อนตั้งแต่วัยเด็กจนโต เช่น คำสั่งสอนของหม่อมยาเอียด

ในเรื่องคุณชายพุฒิภัทรที่แสดงให้เห็นว่า คำสั่งสอนจากผู้ใหญ่ในครอบครัวของชนชั้นสูงส่งผลถึงความเป็นสุภาพบุรุษ โดยเป็นตอนที่คุณชายพุฒิภัทรกำลังจับมือกรองแก้วในวังจุฬาเทพและสอบถามถึงความรู้สึกที่มีต่อตน เพราะคุณชายไม่ยอมให้กรองแก้วกลับอยุธยา เมื่อหม่อมยาเอียดมาเห็นจึงกล่าวว่า “เป็นถึงหม่อมราชวงศ์ที่ใครๆ เขายกย่องว่าเป็นสุภาพบุรุษจุฬาเทพ ทำไมถึงทำอะไรน่าขายหน้า ไม่รู้จักให้เกียรติผู้หญิง ทำผิดยังไม่สำนึก แม่แก้วเป็นเด็กที่อยู่ในความดูแลของย่าจะทำอะไรก็ให้เกรงใจกันบ้าง” (ยุทธนา ลอพันธ์ไพบูลย์, 2556) จากคำสอนของหม่อมยาเอียดแสดงให้เห็นว่าการเป็นสุภาพบุรุษคือการให้เกียรติผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญ แม้การกระทำของคุณชายภัทรจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจแต่ก็ยอมทำให้กรองแก้วเสียหายและตัวชายภัทรเองก็จะเป็นสุภาพบุรุษที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัวและชนชั้นในตัวอย่างนี้มีความสอดคล้องกับนิยามความเป็นสุภาพบุรุษของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ที่ว่าการเป็นสุภาพบุรุษควรที่จะต้องรู้จักให้เกียรติผู้หญิงและบุคคลอื่นเป็นสำคัญ รวมทั้งมีความกตัญญูและความเคารพต่อบุพการีและผู้ใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับตัวคุณชายจุฬาเทพในตัวอย่างที่กล่าวมาได้เป็นอย่างดี เพราะคุณชายทั้ง 5 คนนั้นได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ให้มีความกตัญญู โดยแม้คุณชายทั้ง 5 คนจะรับเอาการดำเนินชีวิตจากชนชั้นสูงมาปฏิบัติ แต่มีการผ่อนปรนโดยรับเอาแนวคิดและการปฏิบัติจากชนชั้นกลางมาด้วยแต่ก็ยังคงอยู่ในกรอบของค่านิยมและจารีตประเพณีของชนชั้นสูง รวมทั้งมีการเชื่อฟังคำสั่งสอนและเคารพบุพการีและให้เกียรติผู้หญิงและบุคคลอื่นเป็นสำคัญ

จากเหตุผลและตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเจริญเติบโตของปัจเจกบุคคลล้วนต้องอาศัยการอบรมและขัดเกลาจากครอบครัวเป็นสำคัญก่อนเข้าสู่ส่วนอื่นๆ ของสังคม โดยสิ่งที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวนำมาขัดเกลานั้นล้วนมาจากสิ่งต่างๆ รอบตัวภายในสังคมซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละชนชั้น เช่น จารีตประเพณี การปฏิบัติที่สืบทอดกันมาหรือชุดความคิดต่างๆ ที่ได้รับการยึดถือและปฏิบัติ ซึ่งจารีตประเพณีของชนชั้นสูงจะมีความเคร่งครัดมากกว่าชนชั้นอื่น แม้ภายหลังเมื่อคุณชายทั้ง 5 คน จะปฏิบัติในลักษณะที่ผ่อนปรน แต่ยังต้องตั้งอยู่ในความดีงามตามแบบชนชั้นสูง ซึ่งคุณชายจุฬาเทพแม้จะไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ แต่ก็

ได้รับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาจากหม่อมยาเอียดและคุณย่าอ่อนมาอย่างดีตลอดเรื่องเป็นสุภาพบุรุษอย่างสมบูรณ์

3. การศึกษากับความเป็นสุภาพบุรุษ

การศึกษาถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดมายาคติที่สำคัญสู่ปัจเจกบุคคลและสังคม เพราะความรู้และคำสั่งสอนที่ได้รับจากกระบวนการศึกษาถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องและควรปฏิบัติ ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 6 ในพระราชประวัติของพระองค์แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยแซนเอิร์ส ประเทศอังกฤษ ซึ่งถือเป็นแหล่งบ่มเพาะและปลูกฝังความเป็นสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียน แสดงให้เห็นว่าการศึกษและอบรมสั่งสอนส่งอิทธิพลต่อการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลอย่างสำคัญด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงรับอิทธิพลความเป็นสุภาพบุรุษชายชาติทหารมาจากกระบวนการศึกษา และส่งผลให้ทรงโปรดบุคคลที่เป็นชายชาติทหารที่มีความเป็นสุภาพบุรุษเป็นอย่างมาก โดยพระองค์ได้ทรงกล่าวถึงลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษไว้ในงานนิพนธ์ของพระองค์ในหลายๆ เรื่องด้วยกัน อาทิ *โคลงภาษิตนักรบฝรั่งเศสโบราณ* *โคลงลาภรรยาไปทัพของจีนตกวีอังกฤษ* และอื่นๆ (สละโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551: 105-106) และจากการศึกษาละครโทรทัศน์ชุด *สุภาพบุรุษจุฬา* พบว่าการศึกษส่งผลต่อความเป็นสุภาพบุรุษของตัวละครในเรื่องอย่างมีนัยยะสำคัญ ดังนี้

การศึกษาของคุณชายจุฬาเทพทั้ง 5 คนที่ประเทศอังกฤษตั้งแต่วัยเด็กนั้นถือเป็นการรับอิทธิพลความเคร่งครัดในการปฏิบัติตัวจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญ เพราะประเทศอังกฤษขึ้นชื่อเรื่องระเบียบวินัยที่เคร่งครัด ในสมัยก่อนนั้นมีการส่งพระราชโอรสพระราชธิดา รวมทั้งลูกหลานขุนนางและราชสกุลต่างๆ ไปศึกษาในประเทศอังกฤษเพื่อเรียนวิชาความรู้และวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบางประการตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งการที่ตัวละครคุณชายจุฬาเทพทั้ง 5 คน ได้ไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษส่งผลถึงความเป็นสุภาพบุรุษของเหล่าคุณชาย รวมทั้งในส่วนของคุณชายรณพีร์ที่แม้จะไม่ได้จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่อังกฤษ แต่เมื่อจบมัธยมศึกษาตอนปลายก็ได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมทหารที่ประเทศไทย การฝึกเป็นทหารของคุณชายรณพีร์ก็ถือเป็นการปลูกฝังระเบียบวินัยรวมทั้งความเป็นสุภาพบุรุษชายชาติทหารอย่างเข้มข้น ซึ่งความเป็นสุภาพบุรุษของ

คุณชายทั้ง 5 คนจะแสดงให้เห็นผ่านการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยมีตัวอย่างจากเรื่อง คุณชายพุฒิภัทรที่ได้กล่าวกับซิลวี เพื่อนนักเรียนที่อังกฤษ ถึงการศึกษาของตนเอง และจุดมุ่งหมายหลังจากสำเร็จการศึกษา ดังนี้ “ผมอยากเรียนให้จบเร็วๆ จะได้กลับเมืองไทยเร็วๆ จะได้ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่โลกเร็วๆ คนเราควรมีเป้าหมายในการมีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่นบ้าง ไม่ใช่อยู่ไปวันๆ คิดแต่เรื่องไม่มีแก่นสารสาระ เอาแต่สนุก คิดถึงแต่ตัวเอง” (ยุทธนา ลอพันธุ์ไพบูลย์, 2556)

จากคำกล่าวของคุณชายพุฒิภัทรข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คุณชายพุฒิภัทรได้เลือกเรียนแพทย์ที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งการเป็นแพทย์ย่อมต้องคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมและการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสำคัญ และการเรียนแพทย์ยังเป็นการหล่อหลอมให้คุณชายพุฒิภัทรมีอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้ป่วยยากไร้ ซึ่งจะส่งผลถึงการประกอบอาชีพของคุณชายพุฒิภัทรต่อไป จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการศึกษาที่ส่งผลถึงการประกอบอาชีพ ถือเป็นสิ่งสนับสนุนให้เห็นถึงความเป็นสุภาพบุรุษของคุณชายพุฒิภัทรได้อย่างดีอีกประการหนึ่ง

หากพิจารณาองค์ประกอบในด้านเนื้อหาของเรื่องร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการที่คุณชายทั้ง 5 คนได้รับการศึกษามาจากประเทศตะวันตกนั้น ก็นำมาซึ่งแนวคิดและมายาคติอันสอดคล้องกับวัฒนธรรมตามยุคตามสมัยของชาติตะวันตกในสมัยนั้น คือ คุณชายทั้ง 5 คนไม่ฝักใฝ่ต่อการมีครอบครัวแบบ “ผัวเดียวหลายเมีย” และการที่คุณชายทั้ง 5 คนเป็นคนรักเดียวใจเดียวก็ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สนับสนุนมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่กระตือรือร้นของผู้ชมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เพราะในสังคมปัจจุบันนี้เราจะเห็นข่าวมากมายที่มีปัญหาเกิดจากการมีภรรยาหลายคน หรือเห็นจากละครโทรทัศน์ที่เมื่อมีการใช้ชีวิตด้วยระบบผัวเดียวหลายเมียจะเกิดปัญหามากมายตามมา การที่คุณชายทั้ง 5 คนไม่ยึดมั่นในค่านิยมเดิมของสังคมไทยนี้จึงยังทำให้สามารถครองใจผู้ชมโดยเฉพาะผู้หญิงในสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างดี ซึ่งแตกต่างจากมายาคติของชนชั้นสูงและความเป็นชายแบบเก่าที่ยึดถือว่าการมีหลายเมียคือการแสดงอำนาจของผู้ชาย

4. อาชีพและวิถีชีวิตการทำงานกับความเป็นสุขภาพบุรุษ

นอกจากปิตธิปไตย ชนชั้น การเลี้ยงดูและการศึกษาแล้วนั้น อาชีพถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งเสริมมายาคติความเป็นสุขภาพบุรุษที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครสู่สังคม ในละครโทรทัศน์ชุดสุขภาพบุรุษจุฬาเทพ ตัวละครเอกทั้ง 5 คนนั้นล้วนเลือกที่จะรับราชการทั้งสิ้นโดยไม่สนใจถึงฐานะและความเป็นราชสกุลของตนเอง อาชีพเหล่านั้นได้แก่ นักโบราณคดี นักการทูต ศัลยแพทย์ วิศวกร และทหารอากาศ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอาชีพที่มีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ความคิดสู่สังคมและล้วนแล้วแต่เป็นอาชีพที่มีความน่าเชื่อถือและมีส่วนในการบ่มเพาะความเป็นสุขภาพบุรุษ เช่น การเป็นอาจารย์ก็ต้องประพฤติตนอย่างเหมาะสมไม่ให้เสียชื่อเสียง และเป็นแบบอย่างให้แก่นักศึกษา หรือการเป็นนักการทูตก็ต้องวางตัวดีอ่อนน้อมถ่อมตน อดทนอดกลั้นต่อการยั่วเย้าเนื่องจากต้องติดต่อกับผู้คนมากมาย แบกรับชื่อเสียงและศักดิ์ศรีของประเทศ ส่วนอาชีพศัลยแพทย์ก็ต้องปฏิบัติตัวอย่างดีเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นและมีใจเสียสละอย่างมากที่จะช่วยเหลือผู้อื่น อาชีพทหารอากาศก็ต้องมีระเบียบวินัยและพร้อมช่วยเหลือคนอื่นในทุกสถานการณ์ ซึ่งความเสียสละในการประกอบอาชีพของคุณชายทั้ง 5 คนนั้นสอดคล้องกับนิยามความเป็นสุขภาพบุรุษของศรีบูรพาที่เน้นความเสียสละเป็นหัวใจของการเป็นสุขภาพบุรุษ ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดแต่ถ้ามีความเสียสละเพื่อผู้อื่นก็ถือว่าเป็นสุขภาพบุรุษ แต่เมื่อมองถึงเบื้องหลังของความมั่นคงในชีวิตของคุณชายทั้ง 5 คนนั้น จะพบว่ามาจากการประกอบกิจการของหม่อมเจ้าวิชชากรซึ่งมีสถานะกึ่งนายทุน แต่เมื่อมาถึงสมัยของคุณชายทั้ง 5 คนนั้น ความเป็นนายทุนมักจะไม่ได้รับการพูดถึงมากนัก โดยภายในเรื่องจะเน้นถึงการประกอบอาชีพข้าราชการอย่างเต็มความสามารถตามหน้าที่ตนเองและการตัดสินใจคุณค่าของคนจากความสำเร็จในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นการรับเอาแนวคิดของชนชั้นกลางมาปฏิบัติและเป็นการกลบสถานะกึ่งนายทุนของคุณชายจุฬาเทพไว้ เช่นเดียวกับที่ ภทธรณ์ พันธุ์ประสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า

สิ่งหนึ่งที่เรียกได้ว่าขาดหายไป คือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ นายทุนและความร่ำรวย แต่หากจะพิจารณาลงไปให้ละเอียดพบว่าเบื้องหลังที่ขับเคลื่อนและค้ำจุนคุณชายทั้งห้าแห่งวังจุฬาเทพนั้นมาจากธุรกิจที่มาจากการเก็งกำไรและพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ทั้งสิ้น การประกอบอาชีพทั้งหมดนั้นเป็นไปเพื่อการใช้จ่ายเพื่อซื้อความหรูหราฟุ่มเฟือยในชีวิตไปในแต่ละเดือนเท่านั้น หากทรัพย์สินที่แทบจะไม่ได้รับการเอ่ยถึงในนวนิยายต่างหากที่ทำให้ชีวิตของคนในวังจุฬาเทพดำเนินไปอย่างราบรื่น ทศนคติของชนชั้นกลางไทยที่ถือเอาคุณธรรมและศีลธรรมอันบริสุทธิ์ดีงามเหนือสิ่งอื่นใด จึงไม่สามารถแปลเป็นภาพของการเป็นพ่อค้าที่ซูดรีด เก่งกำไรได้แม้แต่น้อย” (ภทธรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์, 2556)

นอกจากนี้ในละครโทรทัศน์เรื่องนี้ก็จะมีผู้ที่ประกอบอาชีพเช่นเดียวกับคุณชายทั้ง 5 คน แต่มีการปฏิบัติตัวที่แตกต่างจากคุณชายอย่างชัดเจน โดยตัวละครเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นคู่เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเป็นสุขภาพบุรุษในตัวคุณชายทั้ง 5 คนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างตัวละครที่มีการกล่าวถึงความเป็นสุขภาพบุรุษของตนเอง คือ ท่านนายพลพินิจ ที่แม้จะไม่ได้มีเชื้อสายเป็นราชสกุลแต่ก็จัดอยู่ในสถานะชนชั้นสูงที่มีอำนาจและอิทธิพลเชิงการปกครองอย่างมากในประเทศ แต่ในการรับรู้ของผู้ชมจะรับรู้ได้ว่าล้วนเป็นการใช้อำนาจในทางมิชอบเสมอ ซึ่งในขณะเดียวกันแม้ตัวละครตัวนี้จะถูกจัดอยู่ในตัวละครที่มีลักษณะของตัวร้ายในสายตาของคนรอบข้างและผู้ชมละคร แต่นายพลพินิจก็เป็นตัวละครที่ได้กล่าวถึงตนเองว่าเป็นคนที่ยึดมั่นในความเป็นสุขภาพบุรุษ โดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์กับสตรี จากในละครนายพลพินิจได้กล่าวว่าจะมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงก็ต่อเมื่อผู้หญิงนั้นเต็มใจและมีสติ รวมทั้งไม่ใช่กำลังข่มเหงเพราะตนมีความเป็นสุขภาพบุรุษพอ ซึ่งในตอนที่ถูกจองจำถูกจับตัวไปเมื่อนายพลพินิจรู้ว่ากรองแก้วเป็นภรรยาของคุณชายพุฒิภัทร นายพลพินิจก็ไม่ได้ล่วงเกินกรองแก้ว

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างนายพลพินิจกับมารตี ทั้งสองคนมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งต่อกันอย่างเต็มที่ โดยตั้งแต่แรกที่มารตีพบนายพลพินิจในคลับก่อนมารตีจะขาดสติ มารตีก็มีท่าทีว่าชื่นชมนายพลพินิจโดยไม่มีการปฏิเสธ แม้ภายหลังเมื่อมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งต่อกันและเมื่อมารตีรู้สึกตัวก็ได้กล่าวว่า “เพราะดิฉันเมา ถ้าดิฉันมีสติครบถ้วน ไม่มีทางที่จะลงเอยแบบนี้เลย” (ยุทนา ลอพันธุ์ไพบูรณ์, 2556) จากการกระทำตั้งแต่ตอนแรกที่พบกันและคำพูดของมารตีถือเป็นสิ่งที่สร้าง

ความชอบธรรมให้แก่ตัวละครนายพลพินิจที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกับมารตี เพราะมารตีเป็นฝ่ายเต็มใจเองโดยไม่ขัดขืนนายพลพินิจตั้งแต่แรก มารตียอมรับการอุปการะจากนายพลพินิจในฐานะอนุภรรยา แต่เป็นความสัมพันธ์แบบหลบซ่อน เพราะมารตียังคงนึกถึงความเป็นราชสกุลของตนเอง และเธอยังคงมีความหวังที่จะได้แต่งงานกับคุณชายพุมิภัทร ประเด็นนี้ยิ่งเป็นการสร้างความชอบธรรมในความเป็นสุภาพบุรุษและการมีอนุภรรยาให้นายพลพินิจเพราะมารตีเต็มใจที่จะอยู่ในสถานะนั้นและไม่ขัดขืนแต่อย่างใด

ภาพที่ 2 นายพลพินิจ

ที่มา: <http://www.manager.co.th/Drama>

เมื่อนำตัวละครคุณชายทั้ง 5 คนมาเปรียบเทียบกับนายพลพินิจในด้านความเป็นสุภาพบุรุษ จะเห็นได้ว่าในขณะที่คุณชายทั้ง 5 คนนั้นมีความเป็นสุภาพบุรุษที่เพียบพร้อมในทุกๆ ด้าน รวมทั้งการให้เกียรติสุภาพสตรีและผู้อื่นเสมอไม่ว่าคนผู้นั้นจะอยู่ในชนชั้นใดก็ตาม ตัวละครนายพลพินิจแสดงให้เห็นว่ามีความพร้อมในทุกทางเศรษฐกิจ มีวิญญูและคุณวุฒิที่เพียบพร้อม มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญในประเทศ แต่ในละครเรื่องนี้กลับไม่ได้แสดงภาพการทำงานในตำแหน่งของท่านทำไร่นัก โดยส่วนใหญ่จะแสดงภาพการออกงานสังคมพร้อมคุณหญิงดารารำไพและการใช้อำนาจสั่งการต่างๆ ซึ่งหลายๆ ครั้งก็จะแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจและการใช้เงินที่เกินพอดี หรือการใช้อำนาจในทางมิชอบ ซึ่งผู้ชมอาจเห็นถึงความไม่โปร่งใสของตัวละครตัวนี้ รวมทั้งการมีอนุภรรยาของนายพลพินิจ แม้เขาจะกล่าวว่าจะไม่เคยมี

ความสัมพันธ์กับผู้หญิงที่ไม่เต็มใจ แต่การมีอนุภรรยา ก็มักเป็นภาพด้านลบ และเป็นสิ่งที่ผู้ชมละครโดยเฉพาะผู้หญิงไม่สามารถรับได้ในชีวิตจริง ผู้ชมละครจึงไม่รู้สึกว่าตัวละครอย่างนายพลพินิจนั้นมีความเป็นสุภาพบุรุษอย่างที่ตัวละครกล่าวอ้างเมื่อเทียบกับคุณชายจุฑาเทพที่เพียบพร้อมในทุกด้าน ซึ่งทำให้ตัวคุณชายจุฑาเทพเป็นภาพฝันและเป็นมายาคติของสุภาพบุรุษในความฝันของผู้หญิงไทย

นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งตัวละครที่ประกอบอาชีพเป็นนายทหารในระดับสูง เช่นเดียวกับนายพลพินิจและมีการกระทำที่อยู่ในข่ายความเป็นสุภาพบุรุษได้อย่างชัดเจนในสายตาของผู้ชมเช่นเดียวกับคุณชายทั้ง 5 คน คือ นายพลหม่อมราชวงศ์อนุพันธ์ เทวพรหม นายพลอนุพันธ์เป็นน้องชายของหม่อมราชวงศ์เทวพันธ์และเป็นพ่อของหม่อมหลวงสินธุ์ คูหมวยของหม่อมราชวงศ์รัชชานนท์ จากการกระทำในตอนแรกของนายพลอนุพันธ์จะเห็นว่าเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ดูแลเลี้ยงดูหม่อมหลวงชัชวীরมาอย่างดีตามคำสัญญาที่ให้ไว้กับแม่ของหม่อมหลวงชัชวีร์ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่นายทหารอย่างเต็มความสามารถ โดยตลอดเรื่องจะเห็นเหตุการณ์ที่มีการบัญชาการต่างๆ ในหน้าที่ทหารโดยไม่ยอมอยู่ใต้อิทธิพลของระบอบศักดินา และมักจะถูกคุณหญิงดารณีนุชทวงบุญคุณอยู่เสมอว่าที่คุณชายอนุพันธ์มีอำนาจอย่างมากทุกวันนี้เป็นเพราะการที่ได้แต่งงานกับตน แต่คุณชายอนุพันธ์ก็จะแย้งว่าอำนาจหน้าที่ที่มีนั้นล้วนมาจากการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ และนอกจากนี้บุคลิกลักษณะของนักแสดงที่รับบทเป็นหม่อมราชวงศ์อนุพันธ์อย่างธนากร ไปษยานนท์ ก็ถือว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ภาพของหม่อมราชวงศ์อนุพันธ์ดูเป็นชายชาติทหาร เป็นสุภาพบุรุษสมบูรณ์แบบซึ่งแตกต่างจากภาพของนายพลพินิจอย่างชัดเจน ซึ่งจากลักษณะดังที่กล่าวมาของนายพลอนุพันธ์ก็แสดงให้เห็นว่าตัวนายพลอนุพันธ์เป็นตัวละครที่สนับสนุนความเป็นสุภาพบุรุษได้อย่างดีแม้จะไม่ได้อยู่ในกลุ่มของตัวละครชนชั้นสูงยุคใหม่เช่นคุณชายทั้ง 5 คน

สรุป

จากการศึกษามายาคติความเป็นสุภาพบุรุษในละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพด้วยการประยุกต์แนวคิดมายาคติของโรแลนด์ บาร์ตส์ ร่วมกับการศึกษา

นิยามความเป็นสุภาพบุรุษที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและปัจจัยแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมแสดงให้เห็นว่า ความเป็นสุภาพบุรุษถือเป็นมายาคติชุดหนึ่งที่มีการประกอบสร้างอย่างเป็นระบบผ่านองค์ประกอบต่างๆ เช่น การเมือง สังคม จารีตประเพณี ชุดความคิดและแนวปฏิบัติต่างๆ ซึ่งนิยามความเป็นสุภาพบุรุษทั้ง 3 นิยามที่ยกมาก็แสดงให้เห็นถึงความเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงของความหมายของความเป็นสุภาพบุรุษไปตามบริบทของไทยในแต่ละยุคสมัย เช่น นิยามสุภาพบุรุษในสมัยรัชกาลที่ 6 จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นสุภาพบุรุษที่ผูกติดอยู่กับฐานันดรศักดิ์และตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนนิยามความเป็นสุภาพบุรุษของศรีบูรพาซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ชนชั้นกลางเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น กรอบความหมายของคำว่าสุภาพบุรุษก็ได้ขยายลงมาครอบคลุมถึงคนทั่วไป ไม่ได้จำกัดอยู่แต่กับชนชั้นสูงอย่างแต่ก่อน โดยการประกอบสร้างความหมายว่าความเป็นสุภาพบุรุษนั้นมีหัวใจสำคัญที่การเสียสละเพื่อผู้อื่น มาจนถึงปัจจุบันมีนิยามความเป็นสุภาพบุรุษของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล แสดงให้เห็นว่าความเป็นสุภาพบุรุษต้องหมายรวมถึงการเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความกตัญญูและให้เกิดดีผู้หญิงและผู้อื่น โดยไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ชนชั้นอย่างในสมัยรัชกาลที่ 6

จากการศึกษาละครโทรทัศน์ชุดนี้แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลสำคัญในการประกอบสร้างความหมายความเป็นสุภาพบุรุษให้แก่ตัวละคร โดยนอกเหนือจากการตอกย้ำและผลิตซ้ำมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่สอดคล้องกับยุคสมัยแล้ว กลุ่มผู้สร้างละครยังเลือกใช้กลวิธีในการสร้างคู่ตรงข้ามเพื่อขบเน้นความเป็นสุภาพบุรุษของเหล่าคุณชายจุฬาเทพให้เด่นชัดยิ่งขึ้น และความเป็นสุภาพบุรุษนี้แม้จะมีความเป็นชนชั้นสูงเป็นต้นทุน แต่ก็ได้รับการผ่อนปรนลดทอนลงจากการที่ตัวละครคุณชายจุฬาเทพรับเอาค่านิยมและชุดความคิดบางประการของชนชั้นกลางมาประพฤติปฏิบัติ พร้อมๆ กันกับการสร้างให้ตัวละครคู่ตรงข้ามบางตัวที่มีสถานะชนชั้นสูงมีลักษณะไม่พึงประสงค์ ไม่สอดคล้องกับนิยามความเป็นสุภาพบุรุษ จึงทำให้ผู้ชมตัดสินคุณค่าและเลือกข้าง และนำตัวเองเข้าไปผูกติดกับเนื้อเรื่องและตัวละคร จนไม่ตระหนักถึงมายาคติที่แฝงอยู่ เช่น การมีอำนาจเหนือกว่าของเพศชายตามระบอบปิตาธิปไตยที่ปรากฏในตัวละครเอกที่ถูกอำพรางโดยความเป็นสุภาพบุรุษผู้มีรูปลักษณ์และคุณธรรมอันดีงาม รวมทั้งจากกลวิธีในการสร้างให้ตัวละครหญิงมีความ

อ่อนแอหรือด้อยกว่าตัวละครชาย ที่ครอบงำผู้ชมให้รับรู้ เข้าใจ และคุ้นชินว่าผู้หญิงต้องมีผู้ชายที่เป็นสุภาพบุรุษดูแล

ผลของมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกประกอบสร้าง ผลิตซ้ำ และตอกย้ำจากละครโทรทัศน์ชุดสุภาพบุรุษจุฑาเทพนี้สามารถทำให้ผู้ชมรับรู้และเคยชิน จนไม่ได้ตระหนักถึงค่านิยมและชุดความคิดเบื้องหลังภายใต้ความเป็นสุภาพบุรุษ โดยมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา จึงทำให้ละครเรื่องนี้ยังคงได้รับความนิยมไปพร้อมกับค่านิยมและมายาคติความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ดังที่สมสุข หินวิมาน ได้กล่าวไว้ว่า

มายาคตินี้อธิบายได้ว่า เป็นชุดความหมายบางอย่างที่สังคมสร้างขึ้นและรับรู้รับทราบกันอย่างซ้ำๆ หรือผ่านกระบวนการผลิตซ้ำ (reproduction) มาเป็นเวลายาวนาน จนในที่สุดความหมายดังกล่าวก็จะถูกเชื่อและทักท้วงกันว่าจริงในระดับหนึ่ง

(สมสุข หินวิมาน, 2558: 188)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณ์ ศุกระมงคล. 2556. **คุณชายธราธร** [ทีวีดี]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3.

ฉัตรชัย เปล่งพานิช. 2556. **คุณชายรณพีร์** [ทีวีดี]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3.

นัทธนัย ประสานนาม. 2551. “อุมรัก ละครเพื่อฉลองชัยของปีตาธิปไตย.” ใน **โดยนัยนี้อีกนัยหนึ่ง นัยอันหลากหลายในตัวบททางวัฒนธรรม**, หน้า 85-90. รัชฎา สังขพันธานนท์, บรรณาธิการ. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บาร์ตส์, โรลองด์. 2555. **มายาคติ** แปลจากเรื่อง **Mythologies**. แปลโดย วรณวิมล อังคสิริสรรพ. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ปนัดดา ดิตุกุล. หม่อมหลวง. 2558. **เรื่องเล่าจากวังวรดิศ**. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.

- พงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง. 2556. **คุณชายรัชชานนท์** [ดีวีดี]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3.
- พรพิชชา บุญบรรจง. 2554. **แม่น้ำก: มายาคติ “ความเป็นเมีย” ที่ถูกประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครเวที**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์. 2556. **สุภาพบุรุษจุฑาเทพ: ภาพแทนความรักและชนชั้นของผู้หญิงชั้นกลางไทย**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47586>. [วันที่เข้าถึง 30 พฤศจิกายน 2558].
- ยุทธนา ลอพันธุ์ไพบูลย์. 2556. **คุณชายพุฒิภัทร** [ดีวีดี]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สมจรรย์ ศรีสุภาพ. 2556. **คุณชายปวรรุจ** [ดีวีดี]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3.
- สมสุข หินวิมาน. 2558. “วัฒนธรรมชนชั้นกลางไทยในละครโทรทัศน์.” ใน **อ่านทีวี การเมืองวัฒนธรรมในจอโทรทัศน์**, หน้า 164-203. ศรีณย์ วงศ์จิตร, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: พารากราฟ.
- สละโรจน์ กิตติมหาเจริญ. 2551. **“สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2548. “สุภาพบุรุษ...มนุษย์ภาพ ‘ศรีบูรพา’ กุหลาบ สายประดิษฐ์.” ใน **คืออิสสรชน คือคนดี คือศรีบูรพา**, หน้า 83-117. ตรีศิลป์ บุญขจร, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการ 100 ปี กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา).

ภาษาอังกฤษ

- Barthes, Roland. 1972. **Mythologies**. Translated by Annette Lavers. New York: Hilland Wang.